

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 25 - «Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 101 «Екологія»

освітня програма "Прикордонний екологічний контроль"

освітній ступінь бакалавр

факультет психолого-природничий

Рівне - 2021-2022 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни ВК 25 "Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів" для здобувачів освітнього ступеня бакалавр, галузі знань 10 "Природничі науки", за освітньо-професійною програмою "Прикордонний екологічний контроль". РДГУ, 2021. 21 с.

Мова навчання: українська.

Розробники:

Лико С.М., кандидат сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри екології, географії та туризму;

Сачук Р.М., доктор ветеринарних наук, старший дослідник, професор кафедри екології, географії та туризму.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму.

Протокол від "31" серпня 2021 року № 10

Завідувач кафедри екології
географії та туризму

 проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "01" вересня 2021 року № 5

Голова навчально-методичної комісії (Сяська І.О.)
(підпис) (прізвище та інішали)

Сачук Р.М., Лико С.М.,
2021 рік
© РДГУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>3,0</u>	Галузь знань 10 "Природничі науки"	За вибором	
Модулів - 2	Спеціальність 101 «Екологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 3		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - <u>90</u>		4-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>2,5</u> самостійної роботи студента - <u>4</u>	Освітній рівень: перший (бакалаврський) рівень	16 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	
		Індивідуальні завдання 12 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 40/60%

для заочної форми навчання — 9/72%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є оволодіння студентами сучасними методами та прийомами, що використовують при здійсненні екологічного контролю транспортних засобів і вантажів на території України.

Завдання дисципліни:

- контроль за дотриманням Міністерствами і відомствами, підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності та господарювання, громадянами, а також іноземними юридичними та фізичними особами і особами без громадянства, які користуються транспортними засобами і перевозять вантажі, вимог природоохоронного законодавства України;

- охорона України від незаконного ввезення на територію України, або транзиту вантажів, які містять промислову сировину, відходи виробництва, хімічні сполуки, токсичні, хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища і здоров'я людей речовин, пестицидів і агрохімікатів, а також забрудненого баласту на судах;

- контроль за дотриманням екологічних норм та правил транспортними засобами, в тому числі літаками, суднами, військовими кораблями, що перебувають на території країни та перетинають пункти пропуску через державний кордон України.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів», студент повинен володіти наступними **компетентностями:**

загальними:

ЗК 07. Брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами.

ЗК 09. Формувати тексти, робити презентації та повідомлення для професійної аудиторії та широкого загалу з дотриманням професійної сумлінності та унеможливлення плагіату.

Фаховими:

ФК 14. Здатність встановлювати порядок переміщення товарів через митний кордон України та здійснювати їх екологічний контроль у пунктах пропуску.

ФК 15. Знання правових засад прикордонного екологічного контролю, екологічного правового забезпечення екологічної безпеки, юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

ФК 16. Здатність проводити радіаційний та хіміко-аналітичний контроль речовин.

3. Очікувані результати навчання

Формулювання результатів навчання для вибірових дисциплін має

базуватися на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання) та деталізувати їх.

Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їхньої сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

Нормативний зміст за стандартом вищої освіти України підготовки бакалавра передбачає наступні **програмні результати навчання**:

ПРН 13. Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

ПРН 15. Формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

ПРН 22. Проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

ПРН 23. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 24. Використовувати методи та засоби контролю об'єктів довкілля, що перетинають державні кордони України.

ПРН 25. Знати зміст основних законодавчих та нормативних документів для здійснення прикордонного екологічного контролю.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Наукові засади створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів.

Змістовий модуль 1. Передумови створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів на території України.

Тема 1. Еколого-транспортні стандарти в Україні.

Періоди впровадження екологічних Євро норм. Аналіз зареєстрованих в Україні акумуляторних електромобілів. Оксид вуглецю (CO). Діоксид вуглецю (CO₂). Оксиди азоту (NO_x). Озон. Дрібнодисперсні тверді частки (PM_{2.5}, PM₁₀). Діоксид сірки (SO₂). Технічні дані автобусного парку України.

Тема 2. Іноземний досвід розв'язання проблеми стандартизації транспорту.

Розподіл технологічних засобів управління викидами залежно від стадії виробництва та відповідно до ключового джерела забруднення або надмірного споживання енергії²⁵. Дані про стандарти викидів по країнах світу. Реальні викиди на основі дистанційного зондування. Приклади програм з оновлення (заміни) автотранспорту.

Змістовий модуль 2. Передумови створення системи екологічного

контролю транспортних засобів і вантажів на території України.

Тема 3. Неврегульовані питання сфери користування транспорту в Україні: екологічні, економічні, правові та політичні аспекти.

Еколого-транспортна криза в Україні. Структура ринку продажів нових автотранспортних засобів по видах. Державна політика щодо таких явищ як тимчасове ввезення та транзит. Порядок тимчасового ввезення, Конвенція про тимчасове ввезення від 20.06.1990 року (Стамбульська Конвенція), до якої Україна приєдналась 24 березня 2004 року (Закон України N 1661-IV, Митний кодекс України, та Постанова Кабінету Міністрів України.

Тема 4. Вимоги до транспортних засобів у разі перевезення небезпечних вантажів.

Наявність забруднення, підтікання паливно-мастильних матеріалів, охолоджувальних речовин тощо, які можуть спричинити забруднення н.п.с; наявність табличок системи інформування про безпеку національного або європейського зразка, іншого додаткового обладнання транспортних засобів, що перевозять небезпечний вантаж; радіаційного стану; вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів, рівня димності у відпрацьованих газах двигунів автомобілів. Екологічний контроль морських та річкових суден.

Модуль 2. Міжнародна співпраця з охорони довкілля та екологічної безпеки у галузі екологічного контролю транспортних засобів і вантажів.

Змістовий модуль 3. Формування підходів до міжнародної співпраці з охорони довкілля та екологічної безпеки у галузі екологічного контролю транспортних засобів і вантажів.

Тема 5. Існуючі підходи до міжнародної співпраці у галузі охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки людства.

Поділ джерел міжнародного екологічного права. Договір про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі і під водою; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї; Заключний акт наради з безпеки і співпраці в Європі тощо. Договори екологічного спрямування безпосередньо стосуються окремих питань природоохоронного або ресурсного характеру, а також екологічної безпеки.

Тема 6. Екологічний контроль вантажів.

Основні завдання екологічного контролю вантажів. Безпосередній екологічний контроль вантажу три види контролю: оглядовий; радіаційний; хіміко-аналітичний (за потреби). Відповідність пакувальних матеріалів, ємностей та тари сертифікаційним вимогам.

Напрями природоохоронної діяльності в Україні. Головні блоки законодавчого та підзаконного регулювання екологічне законодавства України. Міжнародно-правові акти з питань зміни клімату. Міжнародні договори, укладені та ратифіковані Україною.

Тема 7. Нормативно-правова база, яка регламентує порядок здійснення радіаційного контролю транспортних засобів і вантажів.

Інструкція щодо проведення радіаційного контролю транспортних засобів і вантажів у пунктах пропуску через державний кордон та на митній

території України. Методика виконання вимірювань іонізуючого випромінювання при проведенні радіаційного контролю транспортних засобів та вантажів.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього год.	у тому числі					усього год.	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Наукові засади створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів												
Змістовий модуль 1. Передумови створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів на території України												
Тема 1. Еколого-транспортні стандарти в Україні	13	2	2	-		9						
Тема 2. Іноземний досвід розв'язання проблеми стандартизації транспорту	13	2	2	-		9						
Разом за змістовим модулем 1	26	4	4	-		18						
Змістовий модуль 2. Передумови створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів на території України												
Тема 3. Неврегульовані питання сфери користування транспорту в Україні: екологічні, економічні, правові та політичні аспекти	15	2	4	-		9						
Тема 4. Вимоги до транспортних засобів у разі перевезення небезпечних вантажів	17	4	4	-		9						

Разом за змістовим модулем 2	32	6	8	-		18						
Модуль 2. Міжнародна співпраця з охорони довкілля та екологічної безпеки у галузі екологічного контролю транспортних засобів і вантажів												
Змістовий модуль 3. Формування підходів до міжнародної співпраці з охорони довкілля та екологічної безпеки у галузі екологічного контролю транспортних засобів і вантажів												
Тема 5. Передумови створення системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів на території України	15	2	4	-		9						
Тема 6. Екологічний контроль вантажів	10	2	2	-		6						
Тема 7. Нормативно-правова база, яка регламентує порядок здійснення радіаційного контролю транспортних засобів і вантажів	7	2	2	-	-	3						
Разом за змістовим модулем 3	32	6	8	-	-	18						
Усього годин	90	16	20	-	-	54						

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Практичні підходи та основні методи, що використовують при здійсненні екологічного контролю транспортних засобів і вантажів	2	
2.	Особливості перевезення вантажів автомобільним транспортом	2	
3.	Особливості повітряних перевезень небезпечних вантажів	2	
4.	Особливості стандартизації і оцінки відповідності на автомобільному транспорті	2	
5.	Вимоги до перевізників, водіїв та автотранспортних засобів щодо забезпечення безпеки перевезень та екологічної безпеки	2	
6.	Особливості ліцензування на автомобільному, залізничному та повітряному транспорті	2	
7.	Вимоги до транспортних засобів і частин до них	2	
8.	Правила перевезення вантажів, які змерзаються	4	
9.	Тарифна політика на автомобільному, залізничному та повітряному	2	

	транспорті		
Разом		20	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Технологічна схема пропуску транспортних засобів та вантажів у міжнародному пункті пропуску через державний кордон України для морського сполучення «Скадовський морський торговельний порт»	10	
2.	Межі території пункту пропуску, місця стоянки транспортних засобів та проведення контролю транспортних засобів та вантажів	10	
3.	Загальний порядок та послідовність здійснення контролюючих операцій, порядок пропуску через державний кордон України транспортних засобів та вантажів	10	
4.	Порядок пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів на в'їзд в Україну	7	
5.	Пропуск транспортних засобів та вантажів, які прибули на суднах закордонного прямування типу Ро–Ро або автопороммах у поромному терміналі	10	
6.	Порядок пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів, які вибувають з території України	7	
Всього		54	

8. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання – форма організації навчального процесу, яка має на меті поглибити, узагальнити та закріпити знання, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосувати ці знання при вирішенні практичних задач.

Результати виконання аудиторної індивідуальної роботи повинні бути підкріплені виконанням контрольної роботи.

Перелік завдань АІР

1. Автотранспортні засоби при перетині державного кордону підлягають прикордонному екологічному контролю на предмет дотримання яких вимог?
2. Перелічіть основні класи небезпечних вантажів.
3. Які головні вимоги до маркування небезпечних вантажів?
4. Що є основними порушеннями положень міжнародної конвенції CITES?
5. Обов'язки та права працівників екоконтролю.
6. Як проходять екоконтроль автотранспортні засоби?
7. Охарактеризуйте роль і місце екологічного контролю транспортних засобів і вантажів у структурі Державної екологічної інспекції України.?

8. Чим зумовлена потреба у створенні системи екологічного контролю транспортних засобів і вантажів в Україні?

9. Як здійснюють контроль вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів для автомобілів з карбюраторним двигуном?

10. Як здійснюють контроль за рівнем димності для автомобілів з дизельним двигуном?

11. Дайте класифікацію і характеристику основних методик аналізу для вимірювання хімічного складу і властивостей речовин.

12. В чому суть методики радіологічного контролю вантажів і транспортних засобів?

13. Назвіть структурні підрозділи ООН, що причетні до вирішення питань охорони навколишнього середовища.

14. Перелічіть основні форми міжнародної законотворчості.

15. Що називають “директивою”? У чому полягає зміст Водної рамкової директиви ЄС?

16. Що називають “регламентом” та “рішенням”? Яка їхня роль серед інших форм міжнародної законотворчості?

17. Що називають “резолуцією, рекомендаціями, висновками”? Яка їхня роль серед інших форм міжнародної законотворчості?

18. Що називають “конвенцією” та “договором”? Яка їхня роль серед інших форм міжнародної законотворчості? 7

19. За якими критеріями класифікують “конвенції”?

20. Які три основні блоки законодавчого та підзаконного регулювання містить екологічне законодавство України?

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни «Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів» використовуються наступні методи навчання:

МН1 – словесний метод (лекція, співбесіда, дискусія тощо);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп’ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв’язання завдань).

10. Методи оцінювання

При проведенні контрольних заходів з дисципліни «Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів» використовуються такі форми контролю якості засвоєння навчального матеріалу:

МО2 – усне або письмове опитування;

- MO4 – тестування;
 MO7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
 MO9 – захист практичних робіт;
 M10 – залік.

11. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання студентів є:

- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;
- екзамен в усній формі.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	

			вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна			
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий іспит	Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			ІНДЗ	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
4	6	4	6	4	8	8	10		
Модульний контроль – 5				Модульний контроль – 5					

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів

Критерії за видами діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T2	Робота на лекційних заняттях	2	6
	Фронтальне / індивідуальне опитування	2	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T3	Участь в обговоренні під час практичних занять	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T4	Виконання завдань самостійної роботи	2	6
	Поточне тестування	2	
	Робота на лекційних заняттях	2	
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
T5	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	4
	Виконання завдань самостійної роботи	2	

Т6	Участь в обговоренні під час практичних занять	1	8
	Поточне тестування	2	
	Робота на лекційних заняттях	1	
Т7	Індивідуальне опитування	4	8
	Виконання завдань самостійної роботи	4	
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
ІНДЗ		10	10
Підсумковий іспит		40	40
Разом		100	

14. Методичне забезпечення

1. Кафедральне положення про рейтингову систему оцінювань знань № 48-075.
2. Робоча програма з дисципліни «Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів».
3. Конспект лекцій.
4. Методичні рекомендації до практичних робіт.

15. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Для чого проводиться екоконтроль транспортних засобів та вантажів?
2. Основні вимоги до автотранспортних засобів у разі перевезення небезпечних вантажів.
3. За якими принципами класифікують вантажі?
4. Класифікація небезпечних вантажів.
5. Екоконтроль вантажів.
6. Вимоги до маркування небезпечних вантажів.
7. Пакування, нанесення знаків безпеки.
8. Який порядок транзиту відходів через територію України?
9. Які відходи заборонено ввозити на територію України?
10. Обов'язки вантажовідправника.
11. Назвіть основні одиниці радіоактивності.
12. Вимоги щодо показників рівня димності.
13. Режим вимірювання димності.
14. Допустимі показники вмісту оксиду вуглецю та вуглеводнів.
15. Технічні характеристики транспортного засобу.
16. Експорт небезпечних вантажів.
17. Імпорт небезпечних вантажів.
18. Транзит небезпечних вантажів.
19. Радіаційний контроль небезпечних вантажів.
20. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.
21. Видача дозволів на переміщення підконтрольних об'єктів флори та фауни.
22. Особливості вивезення брухту чорних та кольорових металів.
23. Розміри зборів за здійснення екологічного контролю експортних

партій металобрухту.

26. Що називають “конвенцією” та “договором”? Яка їхня роль серед інших форм міжнародної законотворчості?

27. Які три основні блоки законодавчого та підзаконного регулювання містить екологічне законодавство України?

28. Які основні закони України забезпечують екологічні права громадян України?

29. Членами яких урядових та міжурядових організацій щодо питань охорони довкілля є Україна?

16. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України від 28.06. 1996 р. № 254 к/96-ВР зі змінами від 11.03.2010 р. № 8-рп/2010. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 45 с.

2. Закон України “Про відходи” від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР зі змінами від 21.01.2010 р. № 1825-VI // zakon.rada.gov.ua. – 23 с.

3. Закон України “Про екологічну експертизу” від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР зі змінами від 19.03.2009 р. № 1158-VI. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 15 с.

4. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” від 16.10.1992 р. № 2708-XII зі змінами від 03.06.2004 р. № 1745-IV. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 15 с.

5. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р. № 1264-XII зі змінами від 19.03.2009 р. № 1158-VI. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 40 с.

6. Закон України “Про перевезення небезпечних вантажів” від 06.04.2000 р. № 1644-III зі змінами від 24.09.2008 р. № 586-VI. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 11 с.

7. Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами” від 30.06.1995 р. № 256-95-ВР зі змінами від 17.09.2008 р. № 516- VI. – Режим доступу : proeco.visti.net. – 12 с.

8. Закон України “Про державний кордон України” від 04.11.1991 р. № 1778-XII. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 28 с.

9. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України “Про затвердження Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць” № 204 від 08.09.99. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. – 23 с.

10. Адаменко Я. Оцінка впливів антропогенного навантаження на атмосферне повітря гори Говерла / Я. Адаменко, Л. Консевич, Т. Кундельська // Вісн. Львів. у-ту. Серія геогр., Випуск 4. – Львів, 2004. – С. 3–8.

11. Данилишин Б.В. Наукові основи прогнозування природотехногенної (екологічної) безпеки / Б.В. Данилишин, В.В. Ковтун, А.В. Степаненко. – К. : ЛексДім, 2004. – 520 с.

12. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практикум : навч.

посібник / Г.О. Білявський, Л.І. Бутченко, В.М. Навроцький. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.

13. Величко О.М. Контроль забруднення довкілля : навч. посібник / О.М. Величко, Д.В. Зеркалов. – К. : Основа, 2002. – 256 с.

14. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні : збірник матеріалів / Верховна Рада України, Комітет з питань екологічної політики. – К. : Знання, 2003. – 300 с.

15. Дубовіч І. Особливості та перспективи розвитку міжнародної екологізації економіки / І. Дубовіч // *Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains*. Edited by I.P. Solovij, W.S. Keeton. – Lviv: Ukrainian National Forestry University Press, Liga-Press, 2009. – 432 p. – Statistics: fig. 28, tables 67, bibliography 686.

16. Дудкін О.В. Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіттю України / О.В. Дудкін, А.В. Єва, М.М. Коржнев, В.І. Крижанівський, та ін. – К.: Хімджест, 2003. – 400 с.

17. Дук Н. Митна діяльність і зовнішньоторговельні операції України: географічний аналіз, картографування, регіональні особливості / Н. Дук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія. – Тернопіль, 2005. – №2. – С. 176–179.

18. Экологическая экспертиза и экологическая инспекция : учебник / А.И. Кораблева, Л.Г. Чесанов, Т.И. Долгова и др.; под. общ. ред. А.Г. Шапаря; НАН Украины, Ин-т природопользования и экологии. – Днепропетровск : Полиграфист, 2002. – 219 с.

19. Экологическое состояние трансграничных участков рек на территории Украины /А.Г. Васенко и др. Программа ПРООН – ГЭФ Экологическое оздоровление бассейна Днепра, Центр исследований международного развития. – К. : Академперіодика, 2002. – 355 с.

20. Екологічне управління : підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004.

21. Енциклопедія українознавства / під ред. В. Кубійовича [перевидання в Україні]. – Львів, 1994. – Т. 2. – 1328 с.

22. Забокрицька М.Р. Гідроекологічний стан басейну Західного Бугу на території України / М.Р. Забокрицька, В.К. Хільчевський, А.П. Манченко. – К. : Ніка Центр, 2006. – 184 с.

23. Заржицький О.С. Правові аспекти екологічної політики : монографія / О.С. Заржицький ; Дніпропетровський національний університет. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2003. – 167 с.

24. Заставний Ф.Д. Україна. Природа, населення, економіка. / Ф.Д. Заставний. – Львів : Апріорі, 2011. – 504 с., іл.

25. Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля. – 2-е вид., доп. – Львів : Норма, 2002. – 416 с.

26. Зеркалов Д.В. Екологічна безпека: управління, моніторинг, контроль : посібник / Д.В. Зеркалов. – К. : КНТ, Дакор, Основа, 2007. – 412 с.

27. Іванов Є. Геокадастрові дослідження гірничопромислових територій : монографія / Є. Іванов. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка,

2009. – 372 с.

28. Іванюк Д.П. Управління природоохоронною діяльністю : навч. посібник / Д.П. Іванюк, І.В. Шульга. – К. : Алеута, 2007. – 368 с.

29. Інформаційний бюлетень про стан природного довкілля протягом липня 2007 р. – липня 2008 р. у місці техногенної аварії біля ст. Ожидів // Державне управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області. – Львів, 2008. – 25 с.

30. Клименко М.О. Метрологія, стандартизація і сертифікація в екології : підручник / М.О. Клименко, П.М. Скрипчук. — К. : Академія, 2006. – 368 с.

31. Клименко М.О. Моніторинг довкілля : підручник / М.О. Клименко, А.М. Прищепа, Н.М. Вознюк. – К. : Академія, 2006. – 360с.

32. Ковальчук І.П. Гідроекологічний моніторинг : навч. посібник / І.П. Ковальчук, Л.П. Курганевич. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 292 с.

33. Ковальчук І.П. Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз / І.П. Ковальчук. – Львів : Інститут українознавства, 1997. – 440 с.

34. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л.Г. Мельника та канд. екон. наук, проф. М.К. Шапочки. – Суми : Університетська книга, 2005. – 759 с.

35. Паламарчук О.М. Теоретико-методичні засади дослідження геополітичного положення країни / О.М. Паламарчук // Укр. геогр. журнал. 1998. №1. С. 19–23.

36. Пилипович О. В. Гідроекологічне дослідження транскордонного басейну річки Стривігор (сточище Дністра) / О. В. Пилипович, О.М. Гузар // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Випуск 3. Луцьк, 2010. С. 18–23.

37. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності : навч. посібник / І.П. Пістун. – 2-ге вид., – Суми : Університетська книга, 2003. – 301 с.

38. Попов В.К. Екологічне право України / В.К. Попов, П.Г. Гетьман. – Харків: Право, 2001. – 479 с.

39. Петровська М.А. Стандартизація, метрологія і сертифікація довкілля: навч. посібник / Мирослава Петровська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 420 с.

40. Прицюк Н. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Н. Прицюк // Вісн. Львів. у-ту. Серія географ., 2009. – Вип. 36. – С. 271–281.

41. Программа действий. Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. – Женева : Центр “За наше общее будущее”, 1993. – 70 с.

42. Сівак В.К. Природоохоронне інспектування : посібник / В.К. Сівак, В.Д. Солодкий, С.В. Робулець. – Чернівці : Зелена Буковина, 2004. – 264 с.

43. Соціально-економічна географія України : навч. посібник / За ред. проф. О.І. Шаблія. — Львів: Світ, 1994. — 608 с.

44. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. — К. : НДУ.

НБУВ, 2009. – 687 с.

45. Черник П.П. Геополітичне положення України в ЦентральноСхідній Європі : дис. ... канд. наук: 23.00.04. – 2008.

46. Шевчук Л.Т. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону (на матеріалах Тернопільської області) : монографія / Л.Т. Шевчук. Львів; Тернопіль : Укрмедкнига, 2002 (у співавторстві).

47. Шевчук Л.Т. Розміщення продуктивних сил / Л.Т. Шевчук. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 232 с.

48. Організація прикордонного екологічного контролю: навч.-метод. посібник / Ольга Пилипович. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 208 с. + 1,0 вкл.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>] – Офіційний вебсайт Верховної Ради України.

2. <http://www.faolex.fao.org/docs/texts/ukr61754.doc> – Офіційний веб-сайт Продовольчої і сільськогосподарської організації Організації Об'єднаних Націй.

3. <http://www.sai.gov.ua> Офіційний сайт Департаменту ДАІ МВС України

4. <http://nature.org.ua/nr98/ukrvers/expert/index.htm> – 17к – Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України.

5. www.basel.int Офіційний веб-сайт Базельської конвенції про транскордонне перевезення відходів.

6. www.cites.org Офіційний веб-сайт Конвенції з продажу зникаючих видів дикої флори та фауни.

7.

www.customs.gov.ua/article.jsp?cataloguerId=6124&contentObjectId=8030 – 41к – Офіційний веб-сайт Державної митної служби України.

8. www.eprawda.com.ua – [h1 p://](http://www.eprawda.com.ua) Сайт газети “Економічна правда”.

9. www.icps.com.ua/doc/ps_ukr_200003_10.pdf [h1 p://](http://www.icps.com.ua/doc/ps_ukr_200003_10.pdf)

10. www.kontrakty.com.ua – Офіційний сайт Видавничого дому “Галицькі контракти”.

11. www.redbook.ua Офіційний веб-сайт Червоної книги України.

12. www.zbbuvr.lutsk.ua. Офіційний веб-сайт Західно-Бузького басейнового управління водних ресурсів.

13. www.wikipedia.org. Веб-сайт Вільної інтернет енциклопедії.

14. www.lowua.info. Сайт Правового порталу України.

15. www.svi1 varin.narod.ru – сайт “Світ тварин”.

16. www.menr.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали